

ЗНАЧАЈ МЕТОДА ПЛАНИРАЊА ЛОКАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ ЈАВНОГ МЕНАџМЕНТА

Миленко Џелетовић*

Универзитет Едуконс, Сремска Каменица

Павле Раданов**

Универзитет Привредна академија Нови Сад,

Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије

Бобан Бирманчевић

Телеком Србија АД, Шабац

Тема овог рада јесте изучавање интегралног планирања локалног развоја, јер су методе планирања локалног развоја кључни носиоци и индикатор ефикасности планирања. Истраживање се бави питањем како би требало конституисати интегрално планирање развоја градова да његова примена у пракси буде ефикасна, чиме се доказују теоријске предности интегралног начина планирања у односу на парцијални. Циљ рада је да прикаже недостатке и предности метода које се сада најчешће користе у планирању развоја, са намером да се допринесе ефикаснијем развоју локалних заједница (градова и општина).

Кључне речи: *методе, планирање, локални развој, интегрални начин планирања, парцијални начин планирања*

Теорија метода локалног планирања

У теоријском смислу, планирање локалног развоја представља прву фазу, из које затим проистичу фазе припреме, реализације и валоризације планираних активности. У питању је посебан сегмент опште теорије планирања, који спада у категорију најсложенијих врста планирања, с обзиром да се пројектује развој мноштва хетерогених али и повезаних локалних развојних фактора и сегмената, с тим да сви они морају прикладно да се развијају у односу на локално окружење, тј. у односу на државу и међународну заједницу. У новије време, постоји озбиљан несклад између постојеће теорије локалног планирања и захтева праксе у тој области. Супротстављена су два планска приступа - досадашњи парцијални као традиционалан и субјективан и нови интегрални принцип као истраживачки. Парцијални приступ, који је у условима савременог развоја друштва неефикасан, мање-више је теоријски образложен, а интегрални приступ, који је знатно ефикаснији, налази се у процесу конституисања.

* Др Миленко Џелетовић је редовни професор Универзитета Едуконс.

** Доц. др Павле Раданов је продекан за сарадњу са привредом.

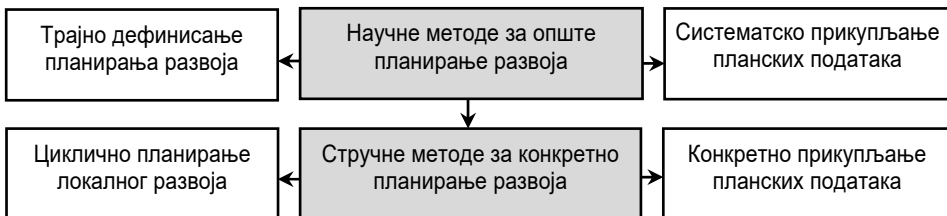
Подела планирања и планске методе

Планирање, као свесна људска делатност на дефинисању намераваних активности, подједнако се односи на појединце и било какве организације (Ansoff, I, Donei, G, 1990, 69-71). У том контексту, с обзиром на ранија разматрања теорије планирања, укупно планирање на националном нивоу може се поделити на привредно и друштвено. Привредно планирање се односи на развој привредних делатности, а друштвено на развој разних обухвата друштвене заједнице. Обе ове врсте планирања временски гледано, деле се на дугорочне (или стратегијске) и краткорочне (или оперативне) планове.

С обзиром на предмет разматрања у овом раду, битно је истаћи како се деле планови друштвеног развоја. Они се уобичајено артикулишу на планове националног, регионалног и локалног развоја, (Басен, М, 2013, 7). Унутар тога, плановима локалног развоја обухвата се развој општина и градова као законских облика локалних заједница (Раданов, П, 2015, 8-9).

Што се тиче планских метода, оне се деле на научне и стручне методе. Научне методе су оне којима се откривају законитости у привреди и друштву, а стручним методама обухватају се путеви којима се креирају новине у технологијама свих врста друштвених делатности. У томе научна сазнања служе као општа основа за креирање нових научних сазнања. При томе је важно истаћи да научна сазнања имају трајни општи карактер, а стручна сазнања имају ограничено време трајања док се не креирају нова ефикаснија стручна решења.

Гледано са аспекта односа научних метода, оне се најчешће класификују са аспекта општости и по том критеријуму оне су подељене на опште, посебне и појединачне. У односу на област планирања локалног развоја, општим методама се дефинишу општи путеви планирања локалног развоја, посебним методама се начелно утврђују начини за прикупљање релевантних научних података, док се појединачним методама конкретизују начини за прикупљање потребних планских података. Начелно, иста подела важи и за стручна истраживања, с тим што се тим методама посматра и планира развој конкретних људских заједница. Овде је битно истаћи да се између научних и стручних истраживања појављују разлике у називима метода и начинима њихове примене. Ту је нарочито битно указати да се научним методама на систематичан начин прикупљају релевантни подаци који трајно важе за целину истраживачке појаве, док се стручним методама на конкретизован начин прикупљају подаци који су репрезентативни за планирање једног циклуса развоја локалне заједнице (слика 1).

Слика 1 – Однос научних и стручних метода у планирању

Све ово у синтези показује да је планирање локалног развоја стручног карактера и да се при томе користе одређене методе које су произишле из научних метода с тим што су оне при томе конкретизоване и што се њима сакупљају подаци везани за планирање конкретних локалних заједница. То истовремено значи да се научним методама откривају законитости планирања развоја друштвених заједница, а стручним методама се креира развој конкретне локалне и шире заједнице.

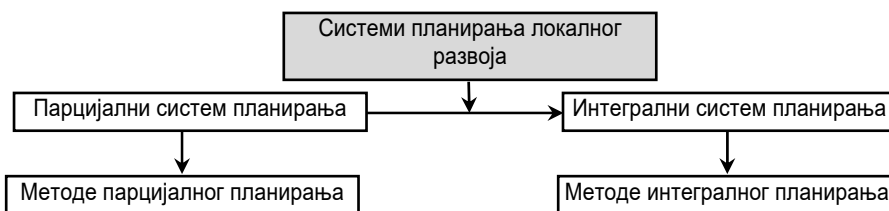
Поводом тога је битно указати на одређене разлике између научних и стручних метода по питању обухвата истраживања и начина прикупљања истраживачких података.

Метода научних истраживања се примењују унутар одабраног сегмента циљне истраживачке појаве (на пример: истраживање ефикасности планирања локалног развоја у Србији унутар ефикасности планирања локалног развоја у свету). У вези тога је битно да одабрани сегмент буде репрезентативан за целину појаве, чиме се постиже да се на рационалан начин добијени научни резултати остварени у том обухвату могу уопштити и важити за укупност истраживања те појаве (на пример: добијени резултати у истраживању ефикасности планирања локалног развоја у Србији, адекватним уопштавањем могу се прогласити репрезентативним за ту ефикасност у читавом свету). Слично важи и за методе стручног истраживања, с тим што се у том случају не обраћа пажња да добијени резултати имају општу важност, већ да су они репрезентативни за одабрани истраживачки обухват (на пример да важе само за конкретну локалну заједницу у којој се нешто истражује).

С друге стране, када је реч о прикупљању научних података, ту је суштински битно да они буду репрезентативни, а то се постиже систематским њиховим прикупљањем уз респект њихових извора (на пример: за прикупљање теоријских података потребно је користити адекватне изворе у које најчешће спадају научне монографије и адекватна документациона грађа, а за прикупљање емпиријских података треба користити репрезентативни узорак испитаника и адекватна документа). Ово у принципу важи и за прикупљање стручних података, при чему се теоријски подаци сакупљају из извора директно везаних за истраживачку појаву, а емпиријски коришћењем одређених база података и испитаника унутар обухвата стручног истраживања.

Системи и методе друштвеног планирања

У аналогији са структуром научних метода, стручне методе у локалном и ширем друштвеном планирању зависе од примењеног система планирања (Котлер, М, 2011, 89-91), који могу имати парцијални или интегрални карактер (слика 2).

Слика 2 – Системи планирања локалног развоја и њихове методе планирања

С обзиром на ранија разматрања у овом раду, зависно од утицаја политичког и стручног фактора у локалној заједници, системи планирања се артикулишу на (Раданов, П, 2015, 86-89):

– систем парцијалног планирања, где политички фактор, у односу на стручни, има доминантну улогу, што најпре важи за мање развијене земље у које спада и Србија. У таквој општој ситуацији политички фактор, под притиском носилаца локалних моћи, претежно интересно одлучује о правцима и пројектима развоја локалне заједнице. Томе са своје стране доприноси слабо развијен стручни фактор који се повинује утицају политичког фактора у припреми планова локалног развоја по датим интересним разлозима од стране политичког фактора. У томе законито се не обраћа пажња на међусобно уважавање сегмената локалног развоја и не респектује утицај развоја окружења на локални развој;

– систем интегралног планирања, у коме постоји динамичка равнотежа у интервенцијама политичког и стручног фактора, данас најпре важи за развијене земље у којима је стручни фактор јак и то не дозвољава да му политички фактор диктира развојна одређења локалне заједнице. Таква равнотежна ситуација, као најбоља, последично доприноси да се између сегмената локалног развоја поштују потребне интерне везе и да се истовремено у планирању узима у обзир утицај развоја окружења на развој конкретне локалне заједнице.

С обзиром на наведене разлике између система парцијалног и интегралног планирања развоја, законито се јављају разлике и по питању припадајућих стручних метода. Наиме, у систему парцијалног планирања, примењују се стручне методе које фаворизују интересно наметнута планска решења која у принципу доводе до довољно ефикасног развоја локалне заједнице (у смислу неусклађених развојних односа између локалних делатности, неискоришћених компаративних предности локалне заједнице и др.). Насупрот томе, применом система интегралног планирања, који се данас у свету интензивно развија, процес планирања се реализује по стандардима ефикасног истраживања по којима се прво идејно пројектује истраживање и затим оно технички изводи. Таквим планирањем се елиминишу парцијални интереси и субјективност, чиме планови постају реални и ефикасни (Фог, Д, 2010, 75-76).

Овде је битно нешто више рећи о неравнотежи моћи која влада између политичког и стручног фактора у примени парцијалног система планирања локалног развоја, с једне и равнотежи њихове моћи приликом примене интегралног система те врсте планирања, с друге стране.

Неравнотежа политичког и стручног фактора у области планирања локалног развоја има дугу традицију и њу карактерише надмоћност политичког у односу на стручни фактор у планирању локалног развоја. До те неравнотеже првенствено долази услед тога што политички фактор делује са аспекта власти, док стручни фактор који континуирано није био довољно развијен није имао снаге да томе парира. То се практично дешавало у протеклим вековима, а траје и данас нарочито у довољно развијеним земљама. У таквој ситуацији најчешће се ствара дискретна спрега између јаким утицајних фактора локалне заједнице (нарочито економских, националних, верских и других) који имају довољну снагу да политичком фактору сугеришу припрему таквих развојних планова локалне заједнице који задовољавају њихове интересе. У таквом односу, стручни фактор, као орган власти, директно диктира стручном фактору како треба да се усмери план локалног развоја. Из тих разлога такви планови су по логици ствари неефикасни, али то политички фактор никада није озбиљно изучавао и респектовао.

Равнотежа односа између политичког и стручног фактора у планирању локалног развоја се успоставља у ситуацији када се подигне животни стандард и када на тој основи порасте ниво планске културе у друштву, што првенствено важи за данашњу стварност развијених земаља. У таквој општој ситуацији политички фактор мора уважавати развојну аргументацију стручног фактора у планирању локалног развоја, односно концентрисати се да понуђена развојна решења прихвата и контролише њихову примену. Тим системом планирања локалног развоја логично се остварују значајно бољи ефекти у односу на систем парцијалног планирања. Овакав систем се све више примењује у развијеном свету, али он све интензивније продира и у друге земље.

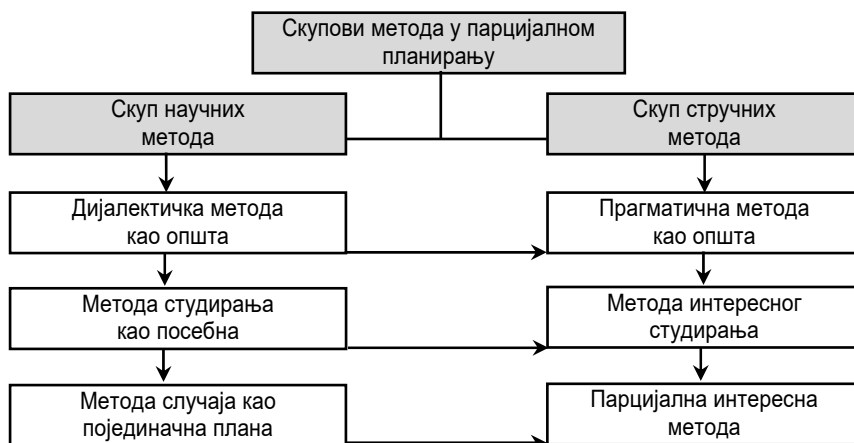
Методe у систему парцијалног планирања

Парцијална метода заснива се на претежно аутономном планирању развоја локалних сегмената који недовољно уважавају развојне токове ширег окружења. Парцијална метода је у суштини субјективна и мозаична, с обзиром да носиоци планирања локалног развоја полазе од налога политичке власти и од употребе својих скромних знања на локалном нивоу, па се зато као неефикасна данас у свету убрзано напушта.

Скуп метода у парцијалном планирању

Уопштено гледано, скуп метода у парцијалном планирању локалног развоја чини интересно усмерена комбинација скупа научних метода које се баве том врстом планирања. У томе на сва

три нивоа општости постоји одређена релација по којој су из научних метода, њиховом трансформацијом, идентификоване адекватне стручне методе. Те трансформације у основи се заснивају на коришћењу интересног коректива, тј. интересне доминације политичког у односу на плански фактор у планирању локалног развоја (слика 3).

Слика 3 – Скупови научних и стручних метода у парцијалном планирању локалног развоја

Ради бољег разумевања ове илустрације, потребно је укратко изложити карактеристике научних и стручних метода на сваком од три нивоа.

– на нивоу општих метода у научном истраживању користи се класична дијалектична метода, а у стручном истраживању се користи прагматична метода. Дијалектичка метода у науци се користи као општи принцип по којем се планирање локалног развоја мора третирати као садржински промењиво, јер оно проистиче из тога да се природа и друштво стално налазе у споријим или бржим променама. Та метода, као општа, у научним истраживањима није спорна и она је као таква у науци без резерве прихваћена. Ово због тога што су у теорији научних метода за општу методу још нуђене методе прагматизма, методе позитивизма, методе агностицизма и др., али све оне у односу на дијалектичку методу имају разна ограничења. На основу дијалектичке методе у систему парцијалног планирања локалног развоја за општу стручну методу је одабрана прагматична метода, јер се она заснива на учењу да је истинито оно што је корисно, што највише одговара локалним моћницима да се кроз политички фактор донесу локални планови који одговарају њиховим економским и другим интересима;

– на нивоу посебних метода у научним истраживањима планирања локалног развоја, у односу на друге посебне методе (посматрање, испитивање и експериментисање), доминантну улогу има метода научног студирања. Она се у основи своди на паралелно студирање теорије локалног развоја и на студирање развоја конкретних локалних заједница из чега се идентификују одређене развојне законитости. Из те методе, с обзиром на парцијални систем планирања, у стручним истраживањима локалног планирања по правилу се користи метода интересног студирања. Ово због тога што систем парцијалног планирања, као интересни, логички подразумева да у њему посебна метода буде интересно конкретизирана, како би се њеном применом задовољили плански интереси утицајних носилаца локалне моћи;

– најзад, на нивоу појединачних метода, које су најделотворније јер се њима сакупљају теоријски и емпиријски подаци за планирање локалног развоја, у науци се најчешће користе метода случаја (или методе студије случаја). На основу њих се одређеним техникама сакупљају плански подаци чијом интерпретацијом се утврђују правци и пројекти локалног развоја у одабраном друштвеном обухвату. Наспрам ове научне методе, временом је конституисана парцијална интересна метода којом се конкретизују утицајни интереси локалних моћника. Та метода се у литератури још назива фрагментарном методом, методом доминације и сл., али се она у свим тим називима у крајњем обрачуна своди на то да је она интересно усмерена. Разуме се, та појединачна метода као одлучујућа још увек је широко примењена иако она доводи до разних практичних деформација у примени на њој заснованих планова локалног развоја.

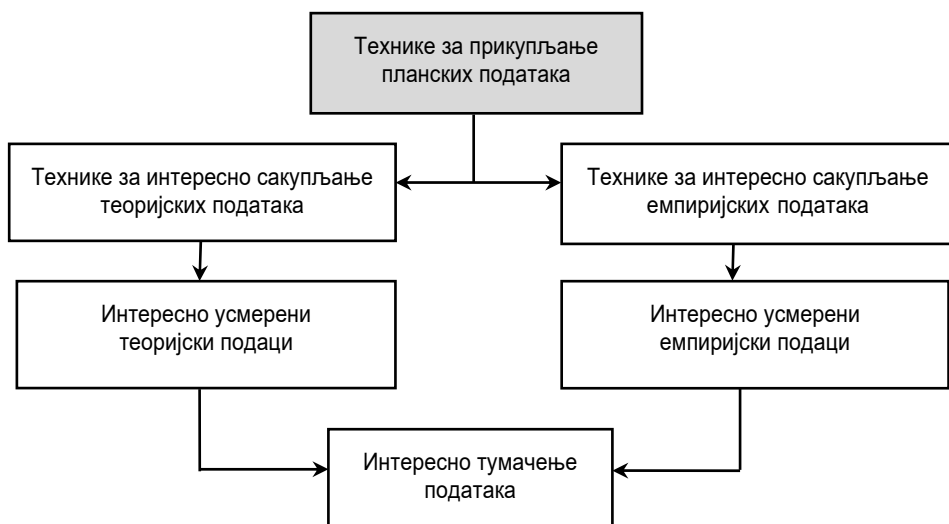
Овде је нарочито битно истаћи којим механизмом се у примени појединачне парцијалне методе у планирању локалног развоја остварују интереси локалних моћника. С обзиром на раније речено, локални моћници свој утицај највећим делом остварују преко политичког фактора, а успутно и преко слабог стручног фактора. Они своје развојне интересе проглашавају логичним и друштвено корисним и са том аргументацијом их укључују у план локалног развоја. Наравно, под утицајем њихове моћи, тако наметнуте смерове и програме локалног развоја надлежни политички фактор их не

оспорава, а то исто важи и за стручни фактор. Овоме треба додати и слаб однос обухваћене друштвене заједнице која нема аргументацију и потребну снагу да у томе нешто промени. Тиме се затвара круг односа у систему парцијалног планирања локалног развоја који је вековима трајао а и данас још увек траје.

Као што се види, механизам којим се натурају интереси моћних снага у планирању локалног развоја је снажан и проширен и њихов утицај на планирање локалног развоја слаби само у околностима подизања планске културе и последичног повећавања планске компетентност политичког и нарочито стручног фактора. То свакако представља процес који захтева време, а он се нарочито може убрзати афирмацијом планског образовања и тиме јачањем стручног фактора у планирању локалног развоја.

Технике парцијалне методе планирања

Свака појединачна планска метода у примени има одлучујући значај на коначна планска опредељења. То нарочито важи за парцијалну интересну методу која се примењује у систему парцијалног планирања локалног развоја. Тако велика моћ ове методе проистиче из тога што се у оквиру ње користе интересно усмерене технике за прикупљање потребних теоријских и емпиријских планских података (слика 4).

Слика 4 – Технике за прикупљање података применом парцијалне методе планирања

Одлучујући значај техника за прикупљање планских података у примени сваке појединачне планске методе, па тиме и у случају примене парцијалне методе локалног планирања, проистиче из тога што сакупљени плански подаци чине основу за израду конкретног плана.

Код прикупљања података који се преузимају из одабране монографске литературе и разних база података се по правилу користи техника регистровања битних планских података. При томе се ангажовани планери у основи држе следећих принципа:

– за прикупљање теоријских података из монографске литературе, која је још увек веома оскудна, планери прибегавају коришћењу оних извора који их упућују у принципе и процедуре засноване на парцијалном систему планирања, будући да су извори теоријских података у примени система интегралног планирања за сада веома скромни. С друге стране, при преузимању података из разних локалних и ширих база, планери се сусрећу са базама података првенствено сачињених за парцијално планирање локалног развоја. Овоме још ваља додати да су основе будућег плана унапред политички решене, па ангажованим планерима остаје само да их колико могу аргументују;

– наравно, тако сакупљени теоријски подаци имају интересни карактер, јер они заправо служе да се политичка воља у планирању локалног развоја што убедљивије испоштује.

За прикупљање емпиријских података у примени парцијалне методе планирања планери најчешће користе анкетирање битних локалних личности који су блиски актуелној власти. При томе анкетна питања најчешће имају следећи карактер:

– постављена анкетна питања најчешће су усмерена ка потврђивању политички аргументованих праваца и пројеката даљег локалног развоја. Међу њима доминирају питања политичког, а не стручног карактера. У таквим околностима, најчешће без економског и социјалног образлагања, испитанику се оставља да бира одговоре који најпре чине списак жеља а не реалне развојне потребе грађана;

– међу постављеним питањима најчешће нема развојних алтернатива, већ доминирају затворена питања без шансе да се испитаник изјашњава о разним варијантама развоја локалне заједнице.

Из тих разлога може се рећи да се такво сакупљање теоријских и емпиријских података у суштини своди на формално покриће политички намераваног развоја који најчешће веома одудара од реалних економских и социјалних интереса становника локалне заједнице. Разуме се, такви плански подаци се једноставно политички интерпретирају, па се затим све то преточе у план развоја конкретне локалне заједнице. Управо, то је и кључни разлог по коме се систем парцијалног планирања све мање ефикасан, због чега га треба што брже напустити.

Међутим, напуштање парцијалног система планирања локалног развоја захтева испуњавање одређених услова у које првенствено спадају подизање планске културе и на тој основи повећање планске компетентности политичког и стручног фактора у планирању локалног развоја.

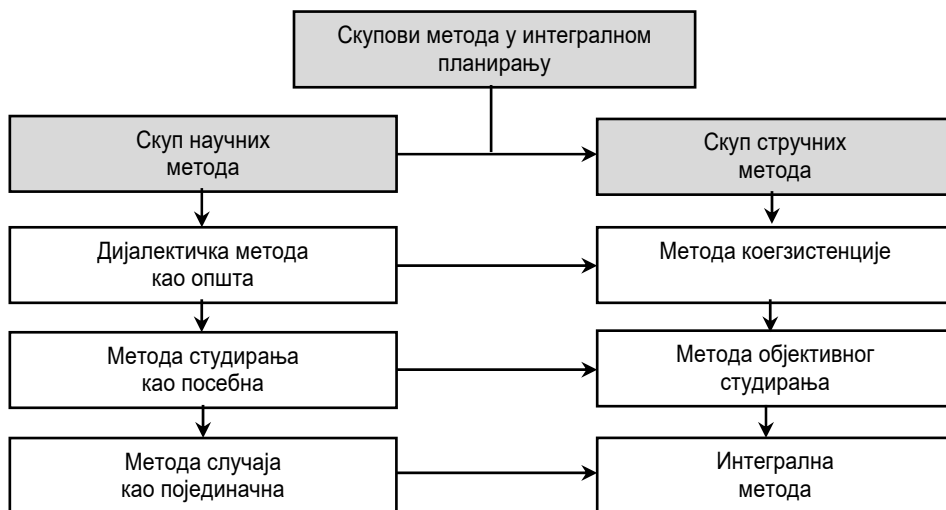
Планска култура обухваћеног локалног становништва се може подизати првенствено државном акцијом којом се афирмише изучавање друштвеног планирања и адекватном медијском пропагандом. Афирмисање изучавања друштвеног планирања нарочито подразумева организовање студија и обављање стручног усавршавања из те области. С друге стране, битно је да медији у своје програме чешће укључују популарне приказе суштине и ефекте доброг и лошег планирања локалног развоја. Све ово позитивно утиче на опште друштвено схватање у чему је суштина парцијалног, тј. интересног планирања локалног развоја, као и на подизање планске компетентности политичког и стручног фактора као носилаца те врсте планирања. Разуме се, ови преображаји у друштву дуго трају и они се могу скраћивати убрзавањем адекватних едукација у којима водећу улогу мора имати држава.

Методе у систему интегралног планирања

Интегрална метода почива на истраживачком приступу као објективном, по коме се планирање локалног развоја заснива на јединству локалних фактора и њиховом повезивању са развојем ширег окружења. Интегрално планирање локалног развоја своди се на развојно коришћење компаративних предности и конструктивно уклапање у развој окружења. С обзиром да је интегрални метод знатно ефикаснији од парцијалне методе, интегрална метода се убрзано конституише и с разлогом се све више користи у планирању локалног развоја у данашњем свету.

Скуп метода у интегралном планирању

У систему интегралног планирања локалног развоја за научна истраживања користи се претходно већ наведен скуп научних метода – дијалектичка метода као општа, метода студирања као посебна и метода студије случаја као појединачна. С друге стране, наспрам тих метода, сходно суштини интегралног планирања, могу се структурирати адекватне стручне методе у које спадају: метода коегзистенције као опште, методе објективног студирања као посебна и интегрална метода као појединачна. Употребљен коректив који је довео до конституисања ових стручних метода у односу на научне чини потребна конкретизација развоја локалне заједнице. Међутим, тај коректив представља супротност корективу код методе у парцијалном систему планирања јер се он заснива, не на субјективности и парцијалним интересима, већ на објективности и заједничким друштвеним интересима (слика 5).

Слика 5 – Скупови научних и стручних метода у интегралном планирању локалног развоја

Наведену илустрацију треба целовитије размотрити на сва три нивоа како би се она боље разумела, односно (Раданов, П, и др. 2014, 7):

– на нивоу општих метода, дијалектичка метода као општа у научним истраживањима претходно је детаљније приказана. Њој на другој страни на том нивоу одговара метода коегзистенције као општа у стручним истраживањима. У вези тога треба истаћи да се садашња научна и стручна литература слажу са овим питањем, па је овде та општа метода названа методом коегзистенције, јер то подразумева да се тим путем тежи очувању и унапређивању реда и живота становништва у локалној заједници и истовременог њиховог уклапања у рад и живот становништва у ужем и ширем друштвеном окружењу. Гледано са тог становишта, ова општа стручна метода представља општи оријентир по коме сва планска решења треба да буду усмерена у правцу остваривања бољитка како за обухваћено локално становништво, тако и за ширу друштвену заједницу. Разуме се, при томе планска решења морају бити објективна, тј. треба да одговарају развојном потенцијалу локалне заједнице и да при томе буду одржива;

– на нивоу посебних метода раније је такође приказана и образложена метода студирања као посебна научна метода. На њеном нивоу се налази метода објективног студирања као посебна метода. Та метода у себи не носи случајно термин објективности, јер се тиме прави дијаметрално супротна разлика у односу на посебну стручну методу у систему парцијалног планирања где се она заснива на субјективности и парцијалним интересима. По томе, посматрана метода објективног студирања логично проистиче из опште методе коегзистенције и практично представља њену конкретизацију;

– на нивоу појединачних метода, метода студије случаја, као научна, исто тако је претходно објашњена. С друге стране, њој одговара интегрална метода као појединачна стручна метода. Она практично подразумева да се целина планирања локалног развоја изведе на теоријски дефинисан истраживачки начин, где се у првој фази идејно пројектује развој, а у другој се он технички изводи и завршава израдом плана локалног развоја. На тај начин се веома добија на објективности и ефикасности крајњих планских решења. Наравно, овај начин локалног планирања, у односу на парцијални, значајно је сложенији и захтева виши степен планске компетентности како политичког тако још више стручног фактора у планирању развоја локалне заједнице (Јакић, Б, Брзаковић, М, Раданов, П, 2014, Ц).

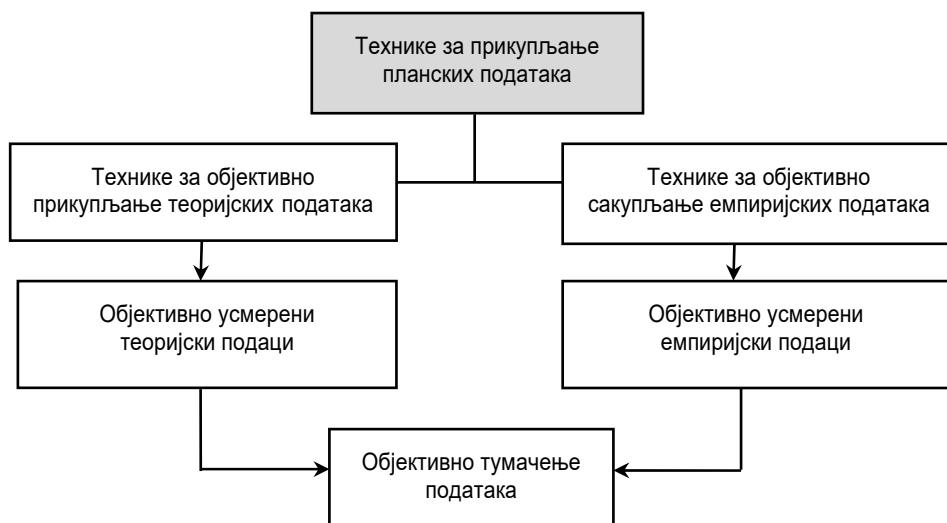
У изложеном скупу стручних метода које се користе у систему интегралног планирања локалног развоја најнепознатија и најважнија је интегрална метода као појединачна. Њена таква важност проистиче из чињенице да се по њој одабирају и примењују технике за прикупљање потребних истраживачких података који директно утичу на интерпретацију планских решења. У томе, најинтересантнија је њена суштина којом се захтева да планска решења морају бити интерно међусобно усклађени и да се истовремено прикладно уклапају у планска решења релевантног ужег и ширег друштвеног окружења.

Тај принцип истовремене интерне и екстерне усклађености планских решења постиже се тиме што се сваки појединачни развојни пројекат дефинише тако да се он прикладно везује за интересе целине локалне заједнице, с једне, и за развојне токове ширег друштвеног окружења са друге стране. Тиме се практично сваки идентификовани развојни пројекат доводи у функцију да служи грађанству локалне

заједнице и да он буде трансмисија у везивању те заједнице за шира развојна кретања друштва. На тај начин се остварује битна улога плана по којој она не сме удаљавати локалну заједницу од ширег друштва, већ напротив треба да буде мост њеног везивања за развојне токове сегмената и целине друштва.

Технике интегралне методе планирања

С обзиром на то да интегрална метода планирања локалног развоја, као појединачна, проистиче из адекватне опште и посебне методе, она одлучујуће утиче на доношење конкретног развојног плана у тој области, што у начелу важи за сваку примењену појединачну методу у научним и стручним истраживањима. Њена таква улога проистиче из тога што се у оквиру ње бирају прикладне технике којима се прикупљају и затим интерпретирају потребни истраживачки подаци чије поруке опредељују правце и пројекте развоја локалне заједнице. Тим техникама се прикупљају одређени теоријски и емпиријски подаци чији избор управо зависи од карактера ове појединачне методе (слика 6).

Слика 6 – Технике у прикупљању података применом интегралне методе планирања

Сходно овој илустрацији, у примени интегралне методе планирања локалног развоја, технике прикупљања теоријских и емпиријских података међусобно се разликују и треба их детаљније приказати.

Технике за прикупљање релевантних теоријских података и овде се свде на регистровање тих података из одабране монографске литературе и пратећих локалних и ширих база података. У оквиру тога, ангажовани планери се у основи држе ових принципа:

– код прикупљања теоријских података из одабране монографске литературе планери треба да се брину да ту литературу проуче и да из ње региструју оне податке који одговарају потреби примене интегралне планске методе. На тај начин сакупљени подаци из литературе у којој се обрађује интегрално планирање локалног развоја имају објективни карактер и као такви одговарају суштини ове појединачне методе;

– код прикупљања теоријских података из адекватних база (компјутерских и других) битно је да те базе буду програмиране сагласно захтевима интегралног планирања локалног развоја. Такве базе података данас су реткост, али на томе веома треба инсистирати, јер оне веома рационалишу планске процедуре и омогућују да се добију објективни планови који одговарају локалној заједници и који су уз то изводљиви.

Са обезбеђењем таквог скупа регистрованих теоријских података ангажовани планери савлађују важну прву степену у истраживању за потребе доношења планова локалног развоја.

За прикупљање потребних емпиријских података у примени интегралне планске методе најбоље је користити технику анкетања, при чему се треба држати наредних принципа:

– узорак испитаника треба да чини скуп пробраних интерних и екстерних експерата који познају конкретну локалну заједницу и који су упућени у теорију интегралног планирања локалног развоја. На тај начин се обезбеђује да се емпиријски подаци сакупљају од појединца који имају високу компетентност у области интегралног планирања локалног развоја, па се тиме пратеће девијације своде на минимум;

– анкетним питањима нарочито треба обухватити подручја развоја окружења, расположивог развојног потенцијала са компаративним предностима, правце развоја, програме развоја, визију и мисију развоја и управљање планираним развојем;

– врсте анкетних питања треба да чини прикладна комбинација затворених и отворених питања са пратећим алтернативним одговорима, како би испитаници имали прилику да испоље своју креативност коју планери треба да искористе у коначном уобличењу плана локалног развоја.

Закључак

На наведене начине треба обезбеђивати скупове теоријских и емпиријских података које затим треба тако статистички обрадити да они собом носе адекватне планске поруке. Тек на тај начин ствара се квалитетна информациона основа коју користе ангажовани планери да својом креативношћу интерпретирају уочене поруке и на основу тога идентификују правце и пројекте развоја локалне заједнице у планском периоду са пратећим решењима везаним за управљање тим развојем. Из свега тога се може закључити да тако сакупљени плански подаци одржавају реалне и конструктивне планске поруке, на супрот планским подацима код парцијалног планирања чије поруке су интересне и субјективне.

Овде је најважније указати на то на који начин планери интерпретирају сакупљене и обрађене истраживачке податке применом интегралне методе локалног планирања. У вези тога треба истаћи да интерпретирање порука тих података

представља интелектуални и креативни напор којим ангажовани планери теже да схвате суштину тих порука и да на основу тога конструишу правце и пројекте развоја локалне заједнице. Они се при томе служе комбинацијом логичких поступака анализе, синтезе, индукције, дедукције и аналогиије – што се све заједно заснива на коришћењу појмова, судова и закључака као логички основних облика мишљења. Сви ти поступци и облици мишљења проистичу из људског мишљења у чију анатомију и суштину не може да продре наука. Наиме, по логици и психологији, постојање људског мишљења је неспорно и може се експериментално и практично доказати, али се не може доказати механизмом његовог креативног деловања који карактерише интелектуални напор при интерпретацији порука планских података.

Иза тога се једино може закључити да је човек способан да својим мишљењем креира неку новину, па то у овом случају важи за планера који поруке података прерађује у прикладну констатацију праваца и пројеката развоја локалне заједнице. Разуме се, креирани развој локалне заједнице, по квалитету и ефикасности зависи од компетентности ангажованих планера, али и од примене интегралне методе планирања која олакшава њихове креативне напоре.

Literatura

- [1] Ansoff, I, Donel, E, *Implanting Strategic Managements*, Prentice Hall, London, 1990.
- [2] Басен, М, *За обнову урбане социологије*, www.komunikacija.org, 2013.
- [3] Брзаковић, М, Јовановић, В, Раданов, П, *Иновациони приступ ефикаснијем развоју градова*, Научна конференција, МЕФ, Београд, 10.12.2014.
- [4] Котлер, М, *Стратегијски менаџмент на делу*, Дата статус, Београд, 2011.
- [5] Fog, D, *Team-Based Strategic Planning*, Amacom, New York, 2010.
- [6] Јакић, Б, Брзаковић, М, Раданов, П, *Компетентност планера развоја градова*, Научна конференција "Иновације у функцији привреде, МЕФ, Београд, децембар, 2014.
- [7] Јакић Б, Брзаковић М, Раданов П, и др., *Специфичности метода планирања локалног развоја*, Научна конференција "Иновације у функцији развоја привреде", МЕФ, Београд, децембар 2015.
- [8] Јовановић, В, Каравидић, С, Раданов, П, *Компарација метода планирања развоја градова*, Научна конференција "Примењени менаџмент, економија и финансије у функцији одрживог развоја, МЕФ, БЕОГРАД, јун, 2014.
- [9] Раданов, П, *Интегрално планирање развоја градова* (докторска дисертација) МЕФ, Београд, 18.06.2015.
- [10] Раданов, П, *Планирање развоја градова* (научна монографија), Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд, 2016.
- [11] Раданов, П, *Приручник за израду стратегије локалног развоја*, Факултет за примењени менаџмент, економију и финансије, Београд, 2016.
- [12] Радовановић, Т, Радовановић, М, Раданов, П, *Пројекат Едукације из локалног развоја*, Вертик, Панчево, 2016.
- [13] Радовановић, Т, Стојмировић, Љ, *Методологија научног истраживања*, Фимек, Нови Сад, 2014.
- [14] Радовановић, Т, Стојмировић, Љ, *Методологија стручног истраживања*, Завод за уџбенике, Београд, 2015.
- [15] UN Habitat, *Planning Sustainable cities*, New York, 2009.